

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

УКРАЇНА ЄВРОПА СВІТ

Міжнародний
збірник наукових праць
Заснований 2008 р.

Випуск 1

Тернопіль – 2008

Україна–Європа–Світ. – Вип. 1: Міжнародний збірник наукових праць / Гол. ред. Л. М. Алексієвець. – Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2008. – 360 с.

Затверджено до друку Вченою радою
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка,
Протокол № 11 від 27. 05. 2008 р.

Редакційна колегія:

Ю. М. Алексєєв, доктор історичних наук, професор, Київський славістичний університет, Л. М. Алексієвець, доктор історичних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (**головний редактор**), М. М. Алексієвець, доктор історичних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, В. Бонусяк, доктор (габілітований) історичних наук, професор, Жешовський університет, Республіка Польща, С. В. Віднянський, доктор історичних наук, професор, Інститут історії України НАН України, Р. Дрозд, доктор (габілітований) історичних наук, професор, Поморська академія, Республіка Польща, М. Р. Литвин, доктор історичних наук, професор, Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича НАН України, Ю. І. Макар, доктор історичних наук, професор, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, В. Ю. Мельниченко, доктор історичних наук, член-кореспондент АПН України, Культурний центр України в Москві, Російська Федерація, І. О. Федорів, кандидат історичних наук, доцент, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка (**відповідальний секретар**), В. І. Яровий, доктор історичних наук, професор, Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Рецензенти: С. П. Качараба, доктор історичних наук, професор
В. П. Колесник, доктор історичних наук, професор
С. С. Троян, доктор історичних наук, професор

У запропонованому збірнику праць науковців України та зарубіжних країн друкуються матеріали оригінальних досліджень, що охоплюють широке коло проблем світової історії та України у всесвітньо-історичному процесі, методології, джерелознавства, історіографії, історичної біографістики, методики викладання всесвітньої історії, а також вміщено матеріали на допомогу викладачам, рецензії та огляди.

Для науковців, викладачів, вчителів, студентів й учнів, дипломатів і політиків, усіх, хто цікавиться історією зарубіжних країн та історією України у контексті світової історії.

Редколегія публікує матеріали, не завжди поділяючи погляди їх авторів.

Адреса редакції "УЄС": 1^а, вул. Громницького,
Тернопіль, Україна, 46027. Тел. (0352) 53–59–01

ISBN 978-966-07-1303-1

© Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Ministry of Education and Science of Ukraine
Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University

UKRAINE EUROPE WORLD

The International
Collection of Scientific Works
Founded in 2008

Issue 1

Ternopil – 2008

Ukraine–Europe–World. – Is. 1: The International Collection of Scientific Works / Editor-in-chief L. M. Alexiyevets. – Ternopil: Publishing House of Ternopil V. Hnatyuk National Pedagogical University, 2008. – 360 s.

Confirmed to be published by the Scientific Council of Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Record of proceedings № 11 (May 27, 2008).

Editorial Advisory Board:

Yu. M. Alexeyev, Doctor of History, Professor, Kyiv Slavonic Studies University, **L. M. Alexiyevets**, Doctor of History, Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (**editor-in-chief**), **M. M. Alexiyevets**, Doctor of History, Professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, **V. Bonusyak**, Doctor (habilitated) of History, Professor, Zheshov University, Polish Republic, **S. V. Vidnyanskyy**, Doctor of History, Professor, Institute of History of Ukraine of the NAS of Ukraine, **R. Drozd**, Doctor (habilitated) of History, Professor, Pomorsk Academy, Polish Republic, **M. R. Lytvyn**, Doctor of History, Professor, Ivan Krypnyakevych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine, **Yu. I. Makar**, Doctor of History, Professor, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, **V. Yu. Melnychenko**, Doctor of History, Member of PSA of Ukraine, Ukrainian Cultural Center in Moscow, Russian Federation, **I. O. Fedoriv**, Candidate of History, assistant professor, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University (**executive secretary**), **V. I. Jarovyj**, Doctor of History, Professor, Kyiv Taras Shevchenko National University.

Reviewers: **S. P. Kacharaba**, Doctor of History, Professor
V. P. Kolesnyk, Doctor of History, Professor
S. S. Troyan, Doctor of History, Professor

The collection of works of Ukrainian and foreign scientists presents the publication materials of original researches, covering various problems of the World and Ukrainian History in the world-historical process, methodology, source study, historiography, historical biography study, teaching methods of world history, as well as the materials aimed at aiding teachers and reviews.

The journal will be useful for scientists, university teachers, school teachers, students and pupils, diplomats and politicians and everybody interested in history of foreign countries and of Ukraine in the context of World history.

The publishing board publishes the materials, not always sharing the authors' views.

Editorial Board Address:

1a, Hromnytsky St.,
Ternopil, Ukraine, 46027.
Tel. (0352) 53-59-01

Ternopil Volodymyr Hnatiuk
National Pedagogical
University

ISBN 978-966-07-1303-1

<i>Андрій Кліш.</i> Міжнародні культурно-освітні та наукові зв'язки Кирила Студинського.....	156
---	-----

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

<i>Ярослав Секо.</i> Сербо-албанські відносини в Косово у період становлення комуністичного режиму в Югославії (1945–1948 рр.).....	161
<i>Оксана Валіон.</i> Співробітництво між Україною й Німеччиною в науково- технічному вимірі (90-і роки ХХ ст.).....	170
<i>Олена Цуп.</i> Формування системи двостороннього співробітництва між Україною та Чеською республікою на початку 90-х рр. ХХ ст.	178
<i>Юрій Макар.</i> Зовнішня політика України: наміри і реалії	189
<i>Wojciech Skóra.</i> Działalność polskiej służby konsularnej na terenach Rosji, Ukrainy i ZSRR w dwudziestoleciu międzywojennym (1918–1939).....	199

МЕТОДОЛОГІЯ. ІСТОРИОГРАФІЯ. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

<i>Микола Литвин.</i> Польська історіографія про мету, засоби і наслідки політики радянзації в західних землях України (1939–1941).....	214
<i>Роман Грицьків.</i> Українська Повстанська Армія у висвітленні сучасної польської історіографії: перші роки після падіння комуністичного режиму (кінець 1980-х – середина 1990-х).....	221
<i>Інна Боровська.</i> Об'єднання Німеччини 1989–1990 рр.: історіографія проблеми.....	229
<i>Вікторія Гевко.</i> Українсько-польські відносини в контексті європейської інтеграції: історіографічний огляд і аналіз джерельної бази	235
<i>Наталія Чорна.</i> Інтеграція Польщі у НАТО і ЄС та її вплив на розвиток польсько-українських відносин наприкінці 80-х рр. ХХ ст. – 2005 р.: історіографія проблеми.....	250

ДИСКУСІЇ

<i>Степан Віднянський.</i> Спроба осмислення минулого України в контексті всесвітньої історії	257
<i>Алла Киридон.</i> Євроінтеграційний курс України: адекватність реалій зовнішньополітичного вибору.....	270

МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ

<i>Сергій Троян.</i> Проблеми викладання міжнародних відносин у шкільному курсі сучасної історії.....	278
--	-----

<i>Andriy Klish</i> . International cultural-education and scientific relations of Kyrylo Studynsky	156
---	-----

INTERNATIONAL RELATIONS

<i>Yaroslav Seko</i> . Serbian-and-Albanian relations in Kosovo during the formation of the Communist regime in Yugoslavia (1945–1948).....	161
<i>Oksana Valion</i> . Cooperation between Ukraine and Germany in the scientific-and-technical context (the 90s years of the 20th century)	170
<i>Olena Tsup</i> . Forming of the system of bilateral collaboration between Ukraine and Czech Republic in the 90s years of the 20th century	178
<i>Yuriy Makar</i> . External policy of Ukraine: intentions and reality.....	189
<i>Voitsekh Skura</i> . Activity of Polish consul service on the territory of Russia, Ukraine and USSR in between war years.....	199

METHODOLOGY. HISTORIOGRAPHY. SOURCE STUDIES

<i>Mykola Lytvyn</i> . Polish historiography about the purpose, means and result of sovietism policy in western Ukraine (1939–1941).....	214
<i>Roman Hrytskiv</i> . Ukrainian Uprising Army in modern Polish historiography interpretation during the first years after Communism regime collaption (late 1980s – middle 1990s).....	221
<i>Inna Borovska</i> . The Germany unification in 1989–1990: historiography of the problem	229
<i>Viktoriya Hevko</i> . The Ukrainian–Polish relations in the context of the European integration: historiographical review and source analysis.....	235
<i>Nataliya Chorna</i> . Poland's integration into NATO and the EU, its influence on the development of the Polish-Ukrainian Relations at the end of the 80s of the 20th cent. – 2005: historiography of the problem	250

DISCUSSIONS

<i>Stepan Vidnyansky</i> . The attempt of the comprehension of the past of Ukraine in the context of world history	257
<i>Alla Kyrydon</i> . European integration course of Ukraine: adequacy of reality of external policy choice	270

METHODS OF WORLD HISTORY TEACHING

<i>Serhiy Troyan</i> . Problems of teaching international relations in the school course of postmodern history	278
--	-----

УДК 94 (477)+327

Олена Цуп

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ДВОСТОРОННЬОГО СПІВРОБІТНИЦТВА МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЧЕСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ НА ПОЧАТКУ 90-х рр. ХХ ст.

У статті аналізується процес становлення на початковому етапі системи українсько-чеських відносин. Авторка, на основі теоретичного і фактичного матеріалу досліджує шляхи і способи для їх розширення та поглиблення в наступні періоди співробітництва між Україною та Чеською Республікою.

Ключові слова: українсько-чеські відносини, співробітництво, зовнішня політика, геополітика трансформаційні процеси, реформи, Центрально-Східна Європа.

Період кінця 80-х – початку 90-х рр. ХХ ст. відзначений кардинальними геополітичними змінами в регіоні Центрально-Східної Європи, що вплинули на подальший розвиток як України, так і Чеської Республіки. Серед них: розпад СРСР та утворення нових незалежних держав на пострадянському просторі, крах комуністичних режимів та формування демократичного політичного устрою в колишніх соціалістичних країнах, посилення впливу міжнародних та європейських регіональних організацій. Обидві держави, що внаслідок трансформаційних процесів здобули незалежність і стали повноправними суб'єктами міжнародного права, отримали також можливість й традиційні українсько-чеські історичні зв'язки перенести в площину взаємовигідного двостороннього співробітництва в основних сферах суспільного життя.

Необхідність розбудови відносин між Україною та ЧР обумовлена об'єктивними потребами та національними інтересами й відображена в концепціях зовнішньої політики обох держав. Тому дослідження процесу становлення системи міждержавних відносин є актуальним в контексті детального вивчення рівнів і напрямків українсько-чеського співробітництва в політичній, економічній, науково-технічній, культурно-освітній сферах й в рамках міжнародних та європейських організацій, вдосконалення механізмів реалізації двосторонніх домовленостей, а також визначення перспектив для їх подальшого розвитку.

Донедавна цій проблематиці у вітчизняній та зарубіжній історіографії не приділялося достатньої уваги. Адже існуючі праці мали або публіцистичне спрямування, або політологічний зміст. При цьому українсько-чеські взаємини у таких дослідженнях розглядалися в контексті внутрішньополітичного розвитку обох держав та курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію. Поява окремих робіт з історії становлення і розвитку співпраці між Україною та Чехією від найдавніших часів до сьогодення засвідчила про зростання інтересу до вивчення двосторонніх взаємин між країнами. Однак, через багатоплановість праць, постановку та огляд загальних або надто вузьких питань, порушені проблеми спричинилися до того, що не всі вони досліджені з однаковою повнотою. Все це дозволяє продовжувати наукову роботу з аналізу та вивчення основних аспектів сучасних українсько-чеських відносин.

Зважаючи на незначний часовий відступ від перебігу подій та процесів становлення системи українсько-чеського співробітництва на початковому етапі розвитку основою для їх дослідження стали неопубліковані документи українських архівів, зокрема Галузевого державного архіву Міністерства закордонних справ, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління і Центрального державного архіву громадських об'єднань, а також поточних архівів державних структур і відомств, громадських організацій обох держав. Автором використано також ряд опублікованих документів, матеріали періодичних

видань та наукові видання і статті в яких міститься певна інформація про двосторонні контакти між обома країнами.

Так, В. Литвин в своїй праці “Україна: Європа чи Євразія?” [1] досліджуючи актуальні зовнішньополітичні питання і проблеми, які характерні для України на сучасному етапі, Р. Корсака “Українсько-чеське міждержавне співробітництво в 1991–2005 рр.” [2] висвітлено становлення й перебіг основних напрямів українсько-чеського міждержавного співробітництва (більшою мірою в економічного) в означений період і окреслено перспективи їх розвитку принаймні на найближче десятиріччя. Серед робіт, що в процесі дослідження діяльності України на міжнародній арені торкаються окремих аспектів українсько-чеських стосунків можна виділити двотомну анотовану історичну хроніку “Україна і Європа (1990-2000 рр.)” [3;4], колективну працю під редакцією С. Віднянського “Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003)” [5] та монографію Андрущенко (Гринько) С. “Україна в сучасному геополітичному середовищі” [6]. З опублікованих матеріалів важливе значення для визначення місця України в чеській зовнішній політиці має документ “Ke konkerсі zahranični politiky České Republiky” [7]. Наукові публікації Передрія О., Сюсько І. “Розлучення по-чехословацьки” [8], Коротченко Т. “Чеська Республіка: взаємозв’язок між внутрішньополітичною ситуацією та зовнішньою політикою” [9] та Вовканича І., Сюсько І. “Становлення міждержавних взаємин Чехії, Словаччини та України” [10], висвітлюють хід трансформаційних процесів в ЧР, розкривають основні напрямки її зовнішньої політики та дають характеристику етапу формування двосторонніх взаємин. Оглядово-аналітичні матеріали українських та зарубіжних періодичних видань (“Урядовий кур’єр”, “Голос України”, “Політика і час”, “Mezinarodni politika”, “Пороги”) цього періоду містять інтерв’ю офіційних осіб, інформаційні повідомлення про здійснені заходи в реалізації українсько-чеського співробітництва та коментарі певних політичних, економічних, культурних явищ у відносинах між Україною та Чеською Республікою.

Тому, на основі конкретного документального матеріалу автором зроблено спробу дослідити формування на початковому етапі системи двостороннього співробітництва між Україною та Чеською Республікою й визначити шляхи і способи для їх розширення та поглиблення в наступні періоди.

При аналізі процесу становлення українсько-чеських відносин, варто відзначити те, що вони розпочалися не на порожньому місці і мають своє минуле і свою історію. Ці зв’язки простежуються ще з часів Київської Русі, хоча тоді вони ще не мали постійного характеру. Українсько-чеські контакти у ХІХ–ХХ ст. здійснювалися, насамперед, на перетині культур, бо обидва народи перебували у схожих умовах поневолення, але одночасно й відновлення їх національного життя. Чеське відродження стимулювало культурно-політичний рух серед українців. У міжвоєнний час ці зв’язки інтенсивно розвивалися в Празі, коли там виникли численні установи української еміграції. В період існування Чехословацької Соціалістичної Республіки (ЧССР, а з 29 березня 1990 р. Чеської і Словацької Федеративної Республіки (ЧСФР) ці взаємини розвивалися в руслі рядянсько-чехословацької дружби. Прямі українсько-чеські відносини було започатковано лише з утворенням незалежних України і ЧР.

У процесі формування основних засад міждержавного співробітництва можна виділити два етапи. Перший – 1991–1992 рр. – період українсько-чехо-словацьких відносин, початок налагодження двосторонніх контактів, в якому Чеська Республіка у складі ЧСФР визнала незалежність України 8 грудня 1991 року та встановила з нею дипломатичні відносини 30 січня 1992 р. Другий етап, що тривав з 1993 по 1994 р., став визначальним для українсько-чеських відносин. Здобуття незалежності Чеською Республікою 1 січня 1993 р. та встановлення Україною дипломатичних відносин з нею у перший день існування Чехії як самостійної держави засвідчило встановлення якісно нових цивілізованих міждержавних відносин між обома країнами.

Українсько-чеські взаємини на початку 90-х рр., за словами першого посла України в ЧР Р. Лубківського, нагадували велику залу, де люди, що знайомі між собою, здалека посміхаються одне одному, але не можуть пробитися одне до одного, тому що між ними стоять інші люди – зі своїми інтересами й розмовами... [11, с.13–14]. Ця побутова сценка, якнайкраще характеризувала початковий період формування двосторонніх відносин. Україна визнала Чехію однією з перших, і Чехія висловила прихильність до України, але фактично діалог дещо затримався. Причинами цього стали: в першу чергу політика, орієнтована на Захід, що формувалася в Чеській Республіці, після проголошення незалежності. Напрацьована концепція зовнішньої політики ЧР передбачала стосунки з країнами Східної і Південно-Східної Європи. Їх потреба визначалася, зокрема, господарськими і торговельними інтересами, а також вже існуючими історичними традиціями культурних контактів [12, арк.183].

В свою чергу серед країн Центральної і Східної Європи співробітництву з ЧР відводиться важливе місце в українській зовнішній політиці. Це обумовлено багатьма факторами, в першу чергу наявністю широких можливостей налагодження різнобічної взаємовигідної співпраці, тісними зв'язками, що склалися історично в різних галузях. Геополітичне становище, історичні, культурні традиції, політичні та економічні інтереси України – це також зумовлює наявність з цією країною спільних “європейських інтересів” [13, арк.195]. Суттєвим для розвитку двосторонніх відносин є те, що в цих країнах проживає значна кількість українців, а це викликає необхідність піклування про задоволення їх національно-культурних, духовних, мовних та інших потреб і запитів, розвиває інфраструктуру відповідних відносин.

У Чеській Республіці до середини 1990-х рр. в основному сформувалися засади громадянського суспільства, парламентської демократії та багатопартійності. ЧР за результатами постсоціалістичних перетворень першої половини 90-х рр. ХХ ст. входила в групу прориву, тобто до кола найбільш успішно реформованих країн Центрально-Східної Європи. Поступове наближення до загальноєвропейських стандартів дозволило розглядати цю країну чи не як взірць постсоціалістичної трансформації.

Особливе захоплення за кордоном викликали радикальні ринкові реформи в ЧР, здійснені за варіантом “шокової терапії”. Їх автором був В. Клаус (президент ЧР з 2003 р.), а в минулому – міністр фінансів ЧСФР (1989–1992 рр.) та прем'єр-міністр Чехії (1992–1997 рр.). Динамічний господарський і соціальний ріст ЧР в першій половині 1990-х рр. змусив заговорити про “чеське економічне диво” [1, с.382]. В цілому Чехія доволі успішно пододала шлях перетворення від соціалістичної до цивілізованої, демократичної країни європейського типу.

Серед основних чинників, що зумовили позитивний результат системної постсоціалістичної трансформації в ЧР, науковці виділяють: послідовну реалізацію сценарію прискорених ринкових і політичних реформ, соціальну та політико-ідейну структуру суспільства на цій основі й формування активних, ідейно визначених суб'єктів чеської політичної сцени впродовж першої половини 1990-х рр. [14, с.162]. Тому стає зрозумілим, науково-теоретичний і практичний інтерес для подальшої розбудови Української держави та

Як вже зазначалося започаткування безпосередніх українсько-чеських стосунків було покладено ще в період радянсько-чехо-словацької історії. Після часткового розширення держави була зацікавлена в наповненні конкретним змістом свого суверенного права на здійснення міжнародних відносин й пошуку ефективних шляхів практичного підключення до процесів загальноєвропейської інтеграції. Прагнення до продовження на новій основі розвитку співробітництва з країнами Центральної та Східної Європи та ширшої участі в європейських справах знайшло розуміння і підтримку з Чехо-Словацької сторони. Тому керівництво УРСР активно проводило спостереження за ходом подій, що відбувалися в цьому регіоні впродовж зазначеного періоду. Аналіз внутрішньополітичного становища та

зовнішньополітичної діяльності ЧСФР був необхідним для вироблення механізмів реалізації співробітництва між країнами.

МЗС України підготувало інформаційну довідку про підсумки соціально-економічного розвитку східноєвропейських країн в 1990 р. У ній відзначалося, що 1990 р. для виключно важким. Його підсумки не піддаються однозначній оцінці, оскільки за видимим перебудови роздержавлення власності і впровадження ринкових механізмів управління, переорієнтація зовнішньоекономічних зв'язків. Змінилися соціальна структура суспільства, мотивація поведінки економічних суб'єктів [15, арк. 83–84]. Це засвідчило необоротність процесів, які розгорнулися в східноєвропейських країнах, а також, незважаючи на певну асинхронність, їх принципову спрямованість в бік створення багатокладної економіки як основи цивільного суспільства західноєвропейського типу.

У 1990 р. в Чеській і Словацькій Федеративній Республіці було розпочато перехід до ринкової економіки. Цей процес супроводжувався виникненням серйозних труднощів як у забезпечення динаміки економічного росту, так і у збалансуванні розвитку економіки. Продовжувала понижуватися народногосподарська ефективність, посилення інфляційних тенденцій.

Впродовж року сукупний суспільний продукт скоротився на 3%, національний дохід – на 3,5%, валова продукція с/г зменшилася на 3,5%. Промислове виробництво скоротилося на 3,3%. Впало видобування кам'яного та бурого вугілля, зменшився випуск продукції металургії, машинобудування, хімії, харчової промисловості. Помітно зросла неплатоспроможність підприємств, погіршилося співвідношення темпів зростання продуктивності праці і заробітної плати. У с/г склалася суперечлива ситуація. Зібрано рекордний врожай зернових, який становив 12,6 млн. т. при середній врожайності 52 ц. з гектара. В той же час зменшився збір картоплі і цукрового буряку. Почалося скорочення поголів'я великої рогатої худоби. Скоротилася закупівля продукції тваринництва: яловичини – на 4%, свинини – на 5%, молока – на 3%. Помітним стало зростання напруженості на внутрішньому споживчому ринку. Із збільшенням роздрібних цін (в середньому на 10% за рік) і грошових доходів населення на 7,5%, спостерігався відтік вкладів населення з ощадних кас, як наслідок купівельної лихоманки і “втечі від грошей”. Федеральний бюджет був зведений з активом в 3,6 млрд. крон, однак уряду не вдалося використати ці кошти на подолання інфляційної тенденції. Щодо обсягу зовнішньоторговельного обігу, то він збільшився на 7%, головним чином за рахунок зростання імпорту (на 14,7%) [15].

Офіційні візити, здійснені на початку 1990 р. також стали свідченням поступового зростання взаємного інтересу в налагодженні ефективної системи міждержавного співробітництва.

Так, 13–14 квітня 1990 р. в Києві з метою зустрічі з керівництвом республіки, а також представлення нового генерального консула ЧСФР в Києві С. Гінара, перебував посол ЧСФР в СРСР Р. Сланський [16, арк. 171–172]. А 26 квітня 1990 р. в ході візиту першого заступника міністра закордонних справ ЧСФР Р. Гаренчара до УРСР відбулася бесіда з його українським колегою А. Зленком. Зачепивши питання традиційної взаємодії Чехо-Словаччини та України, обумовленого, за словами Р. Гаренчара, геополітичною та етнічною близькістю двох країн, він відмітив наявність позитивного досвіду, як в галузі двосторонніх зв'язків, так і в сфері співробітництва в міжнародних організаціях. Зокрема, ним було наведено приклад внесення УРСР та Чехо-Словаччини спільного проекту резолюції по моніторингу і прогнозуванню загрози навколишньому середовищу і наданню допомоги в надзвичайних екологічних умовах, яка була прийнята на 44-й сесії Генеральної Асамблеї ООН. Виходячи із зазначеного, він висловив прохання надати підтримку братиславським ініціативам президента ЧСФР В. Гавела [16, арк. 204–207]. З української сторони щодо висловлених пропозицій принципових зауважень не було, однак їх поки що загальний характер потребував підтвердження серйозними концептуальними розробками.

Під час перебування міністра закордонних справ УРСР А. Зленка у Чехословаччині в листопаді 1990 р. з нагоди відкриття Європейського центру досліджень з питань безпеки і співробітництва між Сходом і Заходом, зустрічей з президентом ЧСФР В. Гавелом, міністром закордонних справ Чехо-Словаччини І. Дінстбіром, іншими керівниками цієї країни було обговорено питання активізації різностороннього українсько-чехо-словацького та українсько-чеського співробітництва, насамперед, у галузі економіки. Було висловлено необхідність розробки українсько-чехо-словацької консульської конвенції, підписання угоди про безпосереднє економічне співробітництво між УРСР і ЧСФР, підготовки протоколу про співробітництво між УРСР та ЧСФР. Окрім того досягнуто домовленості про обмін офіційними візитами міністрів закордонних справ України та Чехо-Словаччини у 1991 р. [17, арк. 19–20].

15 травня та 30 липня 1991 р. Київ знову відвідав посол ЧСФР у СРСР Р. Сланський. Основні проблеми соціально-політичного розвитку обох країн, питання взаємовигідного двостороннього співробітництва стали темою для переговорів і з головою Верховної Ради України Л. Кравчуком, і з заступником голови ВРУ І. Плющем й міністром закордонних справ України А. Зленком [3, с. 253]. Важливе значення, з погляду розширення прямого українсько-чеського зовнішньоекономічного співробітництва у відповідності з принципами міжнародного економічного права, мав липневий візит Р. Сланського до м. Києва. Підписана в цей день (30 липня 1991 р.) “Угода між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Урядом Чеської і Словацької Федеративної Республіки про торговельно-економічні зв’язки та науково-технічне співробітництво” закріпила попередні домовленості щодо здійснення торгово-економічного співробітництва, налагодження обміну товарами і послугами, укладення міжбанківських угод, розширенні кооперування виробництва, впровадження нових прогресивних форм виробництва [18, арк. 1–12].

Із 27 листопада 1991 р. у Чехо-Словаччині на запрошення МЗС ЧСФР з робочим триденним візитом перебувала дипломатична делегація України на чолі з першим заступником міністра закордонних справ М. Макаровича. В ході переговорів, які пройшли в чехо-словацькому зовнішньополітичному відомстві, відбувся обмін думками з широкого кола питань розвитку відносин між обома країнами. Зокрема, сторонами було відзначено про необхідність надання нової якості двостороннім зв’язкам у всіх галузях [19, с. 1]. Окрім того, було висловлено бажання налагодити співпрацю між Міністерством закордонних справ України та Федеративним Міністерством закордонних справ Чеської і Словацької Федеративної Республіки. Результатом домовленостей став протокол, який мав координувати діяльність міністерств обох країн, передбачаючи переговори та консультації на різних рівнях між міністерствами з питань, що становлять взаємний інтерес, а також в рамках ООН, інших міжнародних організаціях і форумах [20, арк. 1–3]. Така постановка завдань для наступного розвитку українсько-чеського співробітництва була зумовлена, в першу чергу, пришвидшенням процесу побудови демократичної суверенної української держави.

Після проголошення незалежності Україною Прага зав’язала тісне співробітництво з Києвом. До визнання незалежності нашої держави уряд ЧСФР підійшов з особливою відповідальністю. На позачерговому засіданні найвищого виконавчого органу країни 8 грудня 1991 р. було проголошено заяву про прийняття відповідного рішення. У документі також висловлювалась готовність розпочати з українським керівництвом переговори про встановлення дипломатичних відносин та продовження двостороннього діалогу, спираючись на існуючі традиції добросусідства та співпраці [21, с. 1]. Після цієї події розпочалася робота зі встановлення офіційних дипломатичних відносин між країнами. Домовленості, досягнуті під час офіційних візитів, чергувалися з політичними консультаціями в рамках діяльності в міжнародних організаціях.

9–11 січня 1992 року в Україні з офіційним візитом перебувала урядова делегація ЧР на чолі з прем’єр-міністром П. Пітгартом. Делегацію прийняли президент України Л. Кравчук і Прем’єр-міністр В. Фокін. Відбулися також зустрічі в Комісії Верховної Ради України у закордонних справах та ряді міністерств. У ході бесід, прем’єр-міністр ЧР був

проінформований про політичну і соціально-економічну ситуацію в Україні, її концепцію зовнішньої політики. З свого боку він повідомив президента України про завдання, які вирішує Уряд ЧР, про бажання і готовність Чехії розвивати всебічні зв'язки з Україною [22, арк. 1–3]. Важливим результатом цього візиту стало спільне рішення сприяти розвиткові регулярних зв'язків між Міністерством закордонних справ України та Урядовим комітетом з міжнародних відносин, між міністерствами і місцевими органами управління а також створювати умови для розвитку активної співпраці у політичній, соціально-економічній та гуманітарній сферах.

Датою започаткування офіційних дипломатичних відносин між Україною і ЧСФР слід вважати 30 січня 1992 р., коли міністр закордонних справ України А. Зленко та міністр закордонних справ Чехії Й. Дінсбір уклали спільне комюніке. З дати його підписання встановлено дипломатичні відносини і вчинено обмін дипломатичними представництвами на рівні посольств. Обидві країни при цьому керувались впевненістю, що такі відносини відповідають їх інтересам і сприяють зміцненню міжнародного співробітництва [23, арк. 1]. Таким чином, у 1991 р. розпочався перший, початковий етап становлення системи двостороннього співробітництва між Україною та Чеською Республікою в складі ЧСФР, який тривав до кінця 1992 р.

Поряд із здійсненням двостороннього співробітництва особливої ваги набирали події, пов'язані з назріваючим розподілом ЧСФР. Україна, не так давно, будучи учасницею схожого “політичного розлучення” висловила запевнення в підтримці керівництва Чеської і Словацької Республік. Зокрема, в рамках роботи 47-ї сесії ГА ООН 24 вересня 1992 р. відбулася зустріч міністрів закордонних справ України і Чехо-Словаччини – А. Зленка та Й. Моравчика. Під час бесіди було обговорено основні проблеми, пов'язані з розділом ЧСФР і питання розвитку відносин України з двома майбутніми незалежними державами – Чехією і Словаччиною. Й. Моравчик проінформував про бачення розділу чеською і словацькою сторонами. Зазначив, що формальне рішення про роз'єднання, прийняте 3 жовтня 1992 р., набуде чинності лише з 1 січня 1993 р. За час між двома згаданими датами сторони проводитимуть переговори щодо практичного розділу власності, встановлення дипломатичних відносин між собою і з іншими країнами, вирішення питань правонаступництва стосовно міжнародних договорів ЧСФР та інших питань [24, арк. 113–115].

Однак, не всі пропозиції чеської сторони знайшли підтримку з боку нашої держави. Зокрема, прохання чеського міністра закордонних справ розглянути можливість організації візитів президента Л. Кравчука до Праги і Братислави та підписання “Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво між Україною і ЧСФР” до кінця 1992 р. не було підтримано. Серед наведених аргументів відмови української сторони – недоцільність укладання договору з державою, яка невдовзі перестане існувати, незадоволення з боку Словаччини, та суто технічні причини, оскільки, підписання договорів – прерогатива президентів. Зрозуміло, що організація візиту на рівні глав держав – потребувала би значного часу, і до кінця 1992 р. його завершення було практично неможливим. Тому, на думку А. Зленка на даному етапі основну увагу слід зосередити на створенні нової правової основи відносин України з державами- правонаступниками ЧСФР, тобто виробленні окремих договорів з Чехією і Словаччиною [24, арк. 116–117].

Спроба досягти домовленостей щодо поповнення договірно-правової бази двосторонніх відносин основним документом міждержавного співробітництва “Договору про добросусідство, дружні відносини і співробітництво” відбулася ще в травні 1992 р. Прем'єр-міністр ЧСФР М. Чалфа під час свого візиту до України парафував згаданий Договір [25, арк. 127]. Однак його так і не було підписано, оскільки з 1 січня 1993 р. ЧСФР припинила своє існування. Розпад цієї держави призвів до змін не лише у внутрішньополітичного життя в обох країнах, а й до перегляду основних напрямів зовнішнього курсу. Щодо України, то Чеська Республіка висловила бажання й надалі продовжувати активну співпрацю, хоча ці події певним чином позначилися на розвитку двосторонньої торгівлі.

Отже, період українсько-чеських відносин 1991–1992 рр. за умов становлення молодої Української держави, розподілу ЧСФР і проголошення незалежності Чехії і Словаччини можна вважати підготовчим етапом, своєрідною репетицією до налагодження цивілізованих широкомасштабних відносин та формування системи ефективного двостороннього співробітництва між незалежними Україною та Чеською Республікою в нових історичних умовах.

Другий етап двостороннього співробітництва, який в часі охоплює 1993–1994 роки, характеризувався значним похваленням двосторонніх відносин між країнами. Це було зумовлено, перш за все, встановленням нового статусу Чехії, а саме як незалежної держави, коли обидві країни позбувшись остаточно свого соціалістичного минулого почали творити спільний діалог, відповідно до умов, продиктованих новим часом.

1 січня 1993 р. – дата проголошення незалежності ЧР, визнання і встановлення Україною дипломатичних відносин з цією державою. Визначальними чинниками здійснення відносин цього періоду між обома державами стали динамічний розвиток міждержавних стосунків, процеси регіонального інтеграційного зближення, співробітництво у загальноєвропейських структурах.

Впродовж цього періоду також розпочалося формування договірно-правової бази сучасних українсько-чеських відносин. Було підписано ряд важливих документів, що визначали співробітництво в політичній та економічній сферах, зокрема: “Угоду між Міністерством сільського господарства і продовольства України і Міністерством сільського господарства Чеської Республіки про економічне, науково-технічне та виробниче співробітництво” (9 квітня 1993 р.) [26, арк. 1–5], “Протокол про консультації між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Чеської Республіки” (6 вересня 1993 р.) [27, арк. 1–2], Угоди між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій [28, арк. 1–9], і Урядом України та Урядом Чеської Республіки про торговельно-економічні зв’язки та наукове співробітництво від 17 березня 1994 р. [29, арк. 1–4], “Угоду про співробітництво між Антимонопольним комітетом України та Міністерством економічної конкуренції Чеської Республіки” (19 грудня 1994 р.) [30, арк. 1–3].

Значно активізувалися українсько-чеські міжурядові, міжпарламентські і міжвідомчі контакти. Так, у квітні 1993 р. до Києва прибула перша офіційна урядова делегація на чолі з заступником голови уряду Чехії, міністром сільського господарства Й. Луксом. Під час зустрічі з українськими прем’єр-міністром Л. Кучмою та міністром сільського господарства Ю. Карасиком відбулися двосторонні переговори з питань співробітництва у справах агропромислового комплексу. Підсумком стало підписання 6 квітня 1993 р. “Угоди між Міністерством сільського господарства і продовольства України і Міністерством сільського господарства Чеської Республіки про економічне, науково-технічне та виробниче співробітництво”, що окрім прямого регулювання співробітництва, мала б сприяти й інтенсивнішим діловим контактам у даній сфері [31, с. 1]. Таким чином, чи не вперше, на офіційному рівні було звернено увагу на величезний потенціал, що існує в галузі сільського господарства. Обговорення існуючих проблем, прийняття конкретних рішень з їх вирішення та формування договірної основи стали основними чинниками нарощування темпів співробітництва.

2 червня 1993 р. Україну відвідала, друга в новітній історії українсько-чеських відносин, офіційна парламентська делегація ЧР, на чолі з головою Чеської Національної Ради М. Угде. За час перебування чеські політичні діячі мали зустрічі з президентом України Л. Кравчуком, віце прем’єр-міністром В. Пинзеником, міністром закордонних справ А. Зленком. Метою візиту стало обговорення перспектив розвитку політичного та економічного співробітництва між двома державами. У своєму виступі на сесії Верховної Ради України 2 червня 1993 р. М. Угде відзначив, що, не зважаючи на втрату безпосередніх кордонів, після поділу ЧСФР, позиції щодо європейської безпеки, вступу до європейських політичних, військово-політичних та економічних структур залишаються близькими. Було

також висловлено сподівання, що прагнення чеської сторони до поглиблення співпраці в політичній, господарській та культурній сферах будуть підтримані і українськими партнерами [32, с. 19–20]. Ця зустріч звичайно відкрила широкі можливості для налагодження повноцінних українсько-чеських взаємин, однак більшою мірою носила формальний характер.

На запрошення парламенту Чеської Республіки 22 листопада 1993 р. до Праги відбула українська делегація, у складі голови Верховної Ради України І. Плюща, голови Комісії ВРУ міністра фінансів Г. П'ятаченка, голови правління Національного банку В. Ющенка [33, с. 1]. За два дні перебування українські урядовці зустрілися з президентом ЧР В. Гавелом і обговорили актуальні питання подальшого розвитку українсько-чеських відносин, а також деякі проблеми міжнародних відносин. В ході бесіди з прем'єр-міністром В. Клаусом було порушено питання стосовно економічних реформ та поглиблення економічних зв'язків між країнами. Члени делегації побували також в міністерстві з питань національного майна та приватизації і в Національному банку Чехії де познайомилися з практичною роботою проведення економічних реформ. Як підсумок цього візиту можна вважати висловлювання очільника делегації І. Плюща: "Здається, ми й не дізналися в Чехії чогось особливо нового. Але побачили одну цікаву річ. Ми звикли вважати, що для успішного проведення реформ потрібно дві умови. Перша – це злагода і політична стабільність у суспільстві. І друга – уряд, який би взяв на себе цю важку ношу. А в ЧР ми переконалися, що є і третя обов'язкова умова – фінансова стабільність держави..." [34, с. 6–7].

Підсумовуючи результати всіх офіційних зустрічей, що мали місце в сучасній історії українсько-чеських взаємин, можна констатувати, що, не зважаючи на безперечний позитивний результат у налагодженні системи двостороннього співробітництва й формування фундаменту для його подальшого розвитку, більшість з можливостей так і не було реалізовано. Підставою для такого твердження може слугувати факт відсутності на цьому етапі відносин головного документу – угоди про дружбу і співпрацю між Україною та ЧР. Лише після укладення такого роду документа можна було б розраховувати на прорив у взаєминах між Україною та Чеською Республікою.

У 1994 р. найбільш знаковим став офіційний візит міністра закордонних справ України А. Зленка та міністра зовнішньоекономічних зв'язків О. Слепичева до Чеської Республіки. Керівник зовнішньополітичного відомства нашої держави 17 березня 1994 р. провів переговори зі своїм чеським колегою Й. Зеленцем та прем'єр-міністром В. Клаусом. Міністр зовнішньоекономічних зв'язків України О.І. Слепичев зустрівся з міністром промисловості та торгівлі Чехії В. Длоугом, віце-прем'єром, міністром фінансів ЧР І. Кочарником задля підписання міжурядові угоди про торгово-економічне і науково-технічне співробітництво та про сприяння та взаємний захист інвестицій.

В ході зустрічей і переговорів було розглянуто широке коло питань двостороннього та багатостороннього співробітництва двох держав. Зокрема, що стосується політичних питань, то в ході переговорів і консультацій на всіх рівнях офіційні представники ЧР підкреслили, що Чехія зацікавлена в зміцненні державності, суверенітету, незалежності та територіальної цілісності України. На цій тезі особисто наголосив прем'єр-міністр Чехії В. Клаус і міністр закордонних справ ЧР Й. Зеленец [35, арк. 65].

Даний етап відзначався досить обережним підходом Чехії до питань розбудови договірно-правової бази співробітництва з Україною. Такий підхід був зумовлений не стратегічною, а тактичною лінією, яка передбачала утримання від активних дій до проведення парламентських виборів і сформування нового уряду України. Він також став результатом концентрації уваги державних структур Чехії на питання внутріполітичного та економічного характеру.

Розгляд питань чесько-українського співробітництва чеською стороною багато в чому був визначений сучасним станом перехідних процесів в Україні і методикою їх вирішення. Ряд високих посадових осіб ЧР (зокрема, В. Клаус) вважали, що успіх трансформації

посткомуністичного суспільства у високо розвинену державу з ринковою економікою і демократичним устроєм необхідно шукати, насамперед, в гармонії політичних та економічних чинників. Мова, передусім йшла про політичні фактори і створення системи чітко визначених політичних партій, які могли б дати "мандат довіри" одному з провідних політичних діячів на здійснення непопулярних у населення реформ.

Прем'єр-міністр Чехії В. Клаус визначив 3 фази трансформаційного періоду, які є обов'язковими для посткомуністичних країн:

I – досягнення негативного консенсусу по відношенню до режиму, що існував. Вона характеризується наявністю певної національної єдності і є найбільш сприятливою для проведення реформ.

II – поступовий відхід від негативізму у сприйнятті режиму, що існував. Типовим для цього періоду є поява великої кількості політичних партій і лідерів зі своїми програмами і баченнями шляхів виходу з кризи. Чим коротшою є ця фаза в розвитку держави, тим краще (на думку В. Клауса Польща і Угорщина знаходиться на заключному етапі II фази).

III – зменшення кількості політичних партій, рухів, об'єднань, поява більш чітких програм державотворення, спільність підходів до створення законодавчої влади і поява в суспільстві консенсусу [35, арк. 68–69].

Не зважаючи на викладені вище застереження, чеська сторона підкреслила, що парафований Договір про дружні відносини і співробітництво є першим документом, створеним на основі нових підходів цієї держави до розбудови зовнішньополітичних відносин (хоча питання про рівень підписання Договору на 1993 р. залишався поки що не вирішеним чеською стороною).

Отож, визначальними чинниками формування системи двостороннього співробітництва між Україною та Чехією на початку 90-х рр. XX ст. стали динамічний розвиток міждержавних стосунків, процеси регіонального інтеграційного зближення, співробітництво у загальноєвропейських структурах. Розбудовуючи українсько-чеські відносини обидві держави, зрозуміло, враховували як історичні, так і політичні міркування. Адже Чехія як одна із постсоціалістичних держав Центрально-Східної Європи, здійснивши системні суспільні перетворення і досягнувши рівня стабільності, нагромадила досвід, який становив значний інтерес для багатьох держав перехідного періоду, в тому числі й для України. У той самий час і Україна залишалася для Чехії зоною значних політичних та економічних інтересів, оскільки вона врахувала зростаючу роль нашої держави в сучасному світовому розвитку. Позиція Чеської Республіки ґрунтувалася на тому, що Україна, маючи чималий економічний потенціал, світові досягнення в низці галузей науки і техніки, відповідає чеським національним інтересам і має неабияку перспективу. Взаємне розуміння цих реалій і нових історичних умовах. Однак існували і чинники, які певною мірою гальмували розвиток співробітництва на початковому етапі, а саме: відставання України від ЧР у проведенні політичних, економічних та правових реформ, відсутність спільного кордону та позиція Чехії, яка була швидше західноєвропейська, ніж східноєвропейська. Разом з тим обидві держави впродовж 1990-х рр. зуміли створити досить міцну базу, в тому числі і договірно-правову розвинути співпраці в політичній, економічній та культурно-освітній сферах в наступні періоди історії українсько-чеських відносин.

Список використаних джерел

1. Литвин В. М. Україна: Європа чи Євразія? – К.: Лі-Терра, 2004. – С. 369–402.
2. Корсак Р. В. Українсько-чеське міждержавне співробітництво в 1991–2005 рр.: Монографія. – Ужгород: Гражда, 2007. – 208 с.
3. Україна і Європа (1990–2000 рр.). Частина 1. Україна в міжнародних відносинах з країнами Центральної та Південно-Східної Європи. Анотована історична хроніка // Мельникова І. М., Євсєнко І. В., Знаменська М. В., Мартинов А. Ю., Нікіфорук Д. І. – К.: Інститут історії України НАН України, 2001. – 308 с.
4. Україна і Європа (1990–2000 рр.). Частина 2. Україна в міжнародних відносинах з країнами-членами Європейського Союзу. Анотована історична хроніка // Мельникова І. М., Горенко О. М., Мартинов А. Ю., Нікіфорук Д. І. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2001. – 123 с.

5. *Зовнішня політика України в умовах глобалізації. Анотована історична хроніка міжнародних відносин (1991–2003)* / Відп. ред. С.В. Віднянський – К.: Генеза, 2004. – 616 с.
6. *Андрущенко (Гринько) С.В.* Україна в сучасному геополітичному середовищі: Монографія. – К.: Логос, 2005. – 286 с.
7. *Ke koncepcii zahranični politiky České Republiky // Mezinárodní vztahy.* – 1993. – № 2. – С. 95–101.
8. *Передрій О.С. Сюсько І.М.* Розлучення по-чехословацьки // Політика і час. – 1993. – № 3. – С. 55–59.
9. *Коротченко Т.* Чеська Республіка: взаємозв'язок між внутрішньо-політичною ситуацією та зовнішньою політикою // Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць студентів та аспірантів. – Вип. 6 (Ч. 2). – Київ: РВ “Київський університет”, 1998. – С. 67–72.
10. *Вовканич І.І., Сюсько І.М.* Становлення міждержавних взаємин Чехії, Словаччини та України // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 7. – К.: Ін-т історії України НАН України, 1998. – С. 225–229.
11. *Лубківський Р.* “Україна та Чехія повинні стати партнерами в творенні нової європейської політики” // Пороги. – 1993. – № 1–2. – С. 13–14.
12. *Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генконсульств.* Т.4. (3 серпня 1993 р. – 28 жовтня 1993 р.) // Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ України (далі ГДА МЗС України). – Ф. 1. – Оп. 4. – Спр. 6983. – Арк. 183.
13. *Політичні питання (Концепція зовнішньої політики України)* // ГДА МЗС України. – Ф. 1. – Оп. 4. – Спр. 6973. – Арк. 170–214.
14. *Приходько В.* Становлення нової політичної системи Чеської Республіки в умовах трансформаційної кризи середини 90-х рр. ХХ ст. // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – Вип. 1: Міжвідомчий збірник наукових праць присвячений пам'яті доктора історичних наук, професора І. М. Кулиничча / Відп. ред. С. В. Віднянський. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2004. – С. 162–178.
15. *Записки, довідки, інформації, листи Міжнародного відділу ЦК КПРС, Міжнародного відділу ЦК Компартії України, партійних органів, МЗС УРСР про розширення зовнішньополітичної діяльності союзних республік, прийом іноземних делегацій, Участь України у роботі міжнародних організацій інші питання зарубіжних зв'язків (4 лютого 1991 р. – 15 серпня 1991 р.)* // Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГО України). – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2932. – Арк. 83–90.
16. *Записки, довідки, інформації ЦК КПРС, відділів ЦК Компартії України, Ради Міністрів УРСР, МЗС УРСР, товариства Україна, Українського товариства дружби і культурних зв'язків з зарубіжними країнами, інших організацій про прийом іноземних делегацій, бесіди з дипломатичними представниками зарубіжних країн, участь УРСР у діяльності міжнародних організацій, поїздки представників України за кордон та інші питання зарубіжних зв'язків (7 січня 1990 р. – 28 квітня 1990 р.)* // ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2792. – Арк. 171–172, 204–209.
17. *Записки, інформації, звіти відділу зарубіжних зв'язків ЦК КП України Чернівецького обкому партії, МЗС УРСР, генконсульства СРСР у Братиславі про зустріч із представниками політичних партій Словаччини, діяльність МЗС УРСР у 1990 р. та міжнародні зв'язки України (4 січня 1991 р. – 18 липня 1991 р.)* // ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 32. – Спр. 2970. – Арк. 13–58.
18. *Угода між Урядом Української Радянської Соціалістичної Республіки і Урядом Чеської і Словацької Федеративної Республіки про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво. Пам'ятна записка і додатки 1,2,3. Повноваження на підписання (30 липня 1991 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 19. – Арк. 1–12.
19. *Перебування дипломатичної делегації* // Голос України. – 1991. – 28 листопада. – С. 1.
20. *Протокол про співробітництво між Міністерством закордонних справ України та Міністерством закордонних справ Чеської і Словацької Федеративної Республіки (27 листопада 1991 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 49. – Арк. 1–3.
21. *ЧСФР визнала незалежність України* // Голос України. – 1991. – 11 грудня. – С. 1.
22. *Спільне комюніке за підсумками візиту в Україну урядової делегації Чеської Республіки (11 січня 1992 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 38. – Арк. 1–3.
23. *Спільне комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та Чеською і Словацькою Федеративною Республікою (30 січня 1992 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 70. – Арк. 1.
24. *Листування з МЗС і МЗЕЗТ України Т. 2. (12 жовтня 1992 р. – 31 грудня 1992 р.)* // ЦДАВО України. – Ф. 5233. – Оп. № 1. – Спр. 15. – Арк. 113–118.
25. *Листування з МЗС і МЗЕЗТ України Т.1. (31 січня 1992 р. – 8 жовтня 1992 р.)* // ЦДАВО України. – Ф. 5233. – Оп. № 1. – Спр. 14. – Арк. 127.
26. *Угода між Міністерством сільського господарства і продовольства України і Міністерством сільського господарства Чеської Республіки про економічне, науково-технічне та виробниче співробітництво (9 квітня 1993 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 453. – Арк. 1–5.
27. *Протокол про консультації між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ Чеської Республіки (6 вересня 1993 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 292. – Арк. 1–2.
28. *Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про сприяння та взаємний захист інвестицій (17 березня 1994 р.)* // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 1236. – Арк. 1–9.

29. Угода між Урядом України та Урядом Чеської Республіки про торговельно-економічні зв'язки та науково-технічне співробітництво (17 березня 1994 р.) // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 519. – Арк. 1–4.
30. Угода про співробітництво між Антимонопольним комітетом України та Міністерством економічної конкуренції Чеської Республіки (19 грудня 1994 р.) // ГДА МЗС України. – Ф. 2. – Оп. 6. – Спр. 848. – Арк. 1–3.
31. Переговори з чеською делегацією // Урядовий кур'єр. – 1993. – 13 квітня. – С. 1.
32. М'якенький М. Візит голови парламенту Чеської Республіки в Україну // Пороги. – 1993. – № 3. – С. 19–20.
33. Делегація відбула до Чехії // Урядовий кур'єр. – 1993. – 23 листопада. – С. 1.
34. Візит до Чехії був коротким, але корисним // Пороги. – 1993. – № 4. – С. 6–7.
35. Документи про роботу МЗС України у 1993 році, пріоритети, потреби України в контексті розширення співробітництва з ЄС, підсумки засідання Ради міністрів закордонних справ ЄС (16.05.1994 р.) і ін. (звіт, заява, директиви, меморандум, програма, інформації, доповідні записки, листування) (25 січня 1994 р. – 15 липня 1994 р.) // ЦДАВО України. – Ф. 5233. – Оп. № 1. – Спр. 437. – Арк. 65–70.

Olena Tsup

FORMING OF THE SYSTEM OF BILATERAL COLLABORATION BETWEEN UKRAINE AND CZECH REPUBLIC IN 90S OF THE 20TH CENTURY

In the article analyses the process of forming system of the Ukrainian-Czech relations on the initial stage. The author on the basis of theoretical and actual material presents ways and methods for their expansion and development in a next period of collaboration between Ukraine and Czech Republic.

Key words: Ukrainian-Czech relations, collaboration, foreign policy, geopolitics transformation processes, reforms, Central-East Europe.